

A kereszténység hatása a világra.

II. Korint. 5—17. „A régiek elmúltak, ime mindenek megújultak“.

Egy népszámlálás* szerint a föld népessége kétezermillió. Ebből esik a keresztényekre ötszázmillió; így a kereszténység a föld népességének csak egynegyedét teszi. És mégis a kereszténység viszi — nagy kisebbsége mellett is — a vezető szerepet a népek között; a kereszténység gyakorol fölényt a világ fölött; a kereszténység polgáriasodása, tudománya, társadalmi erkölcsé uralkodik az emberiség fölött. Honnan e különös jelenség, a kisebbségnek e nagy fölénye a többség felett? Véletlen volna-e ez, vagy csak látszat? Nem véletlen és nem is látszat, mert ez történelmi tény s ennek meg van a maga oka.

A nem keresztény népeknek is voltak nagy tanítóik, kiváló bölcseik, kimagasló vallásalapítóik (Confucse, Buddha, Mohamed), akik mind rendkívüli egyéniségek voltak, akik ezerévekre kiható műveket alkottak, akiknek tanai, rendeleteik, utasításai még ma is a népek millióinak szabályul, zsinormértékül szolgálnak. Ők is tanították népeiknek erényeket, ébresztettek bennük jó tulajdonságokat; de ezek a népek mégis messze elmaradtak a kereszténység mögött. Mi okozta e népek elmaradását? Az, hogy ama vallásalapítóknak tanai, rendeleteik bilincsekké, korlátokká lettek, melyek, melyek a népek fejlődését, haladását megakasztották. Egyik vallásalapító (Confucse) azáltal, hogy az ősi szokásokhoz való vak ragaszkodást törvénynek

* Lásd a Magyar Földrajzi Társaság „Földgömb” c. folyóiratának 1930. évi egyesített 1—3. számában.

mondotta, népének a más nemzetek befolyásától való teljes elzárkózását eszközölte, miáltal népéből a haladás eszméjét, a tökéletesedés vágyát kiölte. A másik (Buddha) azáltal, hogy az Isten eszméjét nem ismerie s népének nem tanította az Isten-nel való hasonlatosságra való törekvést, népéből kiirtotta az eszményi törekvést, az erkölcsi fejlődést; népét tunya lágysá-guyá, szenvedőleges (passiv) természetűvé, béna akaratúvá tette s mozdulatlanságra kárhoztatta. A harmadik (Mohamed) pedig azáltal, hogy a végnélküli tökéletesedést, az Istenhez való emel-kedés eszméjét nem tanította, hanem a fátum, a változhatatlan végzet előtti megadást hirdette, vallását megújhódásra, előha-ladásra alkalmatlanná tette.

A kereszténység az egyedüli vallás, mely az emberiség fejlődését, haladását, tökéletesedését biztosítja. Ez vitte az em-beriséget a polgárosodás, tudomány és társadalmi erkölcs`azon magaslatára, ahol a keresztény világ jelenleg áll, S mivel vívta ki a keresztény világ ez eredményeket? E vallás alapítója: Jézus nem úgy tett, mint a többi vallások alapítói; ő nem írt törvényeket, hanem új életet ébresztett követőiben; életet, amely ez alapelven nyugszik: „Munkálkodjatok, amig nappal van; keressétek az igazságot s az igazság szabadokká tesz titeket; legyetek tökéletesek, miként a ti mennyei Atyátok tökéletes; szeressétek felebarátaitokat, mint magatokat“. Ennek a kereszt-ény életnek az ereje, ennek a jézusi vallásnak a hatása az, amely az eredményeket kivívta. Ez eredményekre tekintve mondjuk az apostollal: „*A régiek elmultak, ime mindenek megújultak*“.

Az előrebocsátottak után *lássuk a kereszténység hatását a világban, még pedig: az anyagi világban, a tudomány- és a társadalmi élet terén.*

A kereszténység hatását észleljük az anyagi világban, a munka terén. Mi ébresztette föl a világban a munkakedvet, mi szentelte és dicsőítette meg a munkát, mely az ó-korban, mint rabszolga foglalkozás, lenézett volt? A kereszténység. A nem keresztény népeknél a munka még napjainkban is nagyobbbrészt lenézett. Egy szellemes mohamedán még napjainkban is ezt mondotta: ti keresztények folytonos nyugtalansággal gyötritek magatokat, titeket lázas mohóság jellemez; mohóság, amellyel mindent megváltoztatni akartok. Mennyivel szebb a mi életünk! Mi csendes nyugalomban élünk és ezt a nyugalunkat nem

engedjük megzavartatni semmi által. Ez a nyugalom a mi legdrágább, legjobb kincsünk, amelyet semmi áron nem cserélnénk fel a ti izgatott nyugtalanságotokkal. — De ez a nyugalom, mely a legnagyobb társadalmi bajokat, visszásságokat is tétlenül nézi, ez a világot nem változtatta, nem javította meg.

Nem így a kereszténység! Jézus parancsa: „Munkálkodjatok, amíg nappal van, mert eljő az éjszaka, midőn senki sem munkálkodhatik“ és Pál apostol szava: „A szorgalomban ne legyetek restelkedők“ — felköltötték azt az életet, azt a munkakedvet, mely az anyagi világban csodákat mivelt. Ez a munkakedv vezette a középkori szerzeteseket az őserdőkbe s megritkította velök azokat; ez hatolt be a mocsaras vidékekre s kiszárította azokat termékeny földekké; ez hatolt be a sivatagokba s átalakította azokat virágos, gyümölcsös kertekké; ez a munkakedv épített rengeteg városokat, azokban széles utcákat, szebbnél-szebb palotákat, ég felé törő tornyokat; ez viragoztatta föl az ipart, fejlesztette és élénkítette a kereskedelmet; ez idézte elő azt a pezsgő tevékenységet, amelyet ma az élet minden terén látunk és csodálunk. Ez a munkakedv hidalta át a tengereket, amelyeknek végtelen síkján most járunk; ez kötötte össze a legtávolabbi országokat vassínekkel, melyeken a gőz- és villamos kocsik száguldanak; ez feszítette ki a földközi drótokat, ez létesítette a rádió állomásokat, melyek az ember beszédét, lelkének gondolatait néhány másodperc alatt a föld egyik végétől a másikra röpítik; ez fúrta át a hegyeket, hogy a nemzeteket egymással közelebb hozza. Ez a munkakedv vette szolgálatába a villamosságot, delejességet, a nap-sugarat, a gőzerőt, hogy az emberi jólétet és kényelmet elősegítse. Ez tette a kőszent, a vasat, vizet, gyapotot a népjólét forrásaivá, melyekből a nemzetek gazdagságukat merítik. Ez fokozta a föld termőerejét, szaporította az élelmicikkeket, felhalmozta világszerte a javaknak gazdagságát, könnyebbé tette az életet. Ennek a munkakedvnek köszönjük, hogy korunkban a nyomor, az éhínség réme nem lép föl oly gyakran, nem pusztít oly ijesztően, mint a régi időkben, vagy mint a nem keresztény népek között még napjainkban is; ennek köszönjük, hogy napjainkban minden társadalmi osztályban az emberek jobban élnek és laknak, jobban táplálkoznak és ruházkodnak, mint hajdan. Ime, a kereszténység hatása az anyagi élet terén!

De éppen ily bámulatos a kereszténység hatása a tudó-

mány terén is. A nem keresztény népek gondolkozását híven jellemzi Omar kalifának barbár tette, aki a régi Alexandriának világhírű könyvtárát felgyújtotta és porrá égette, ezt mondván: „Minden könyv és tudomány haszontalan vagy ártalmas; mert vagy azt tartalmazza, amit a mohamedánok szentkönyve: a Korán s akkor felesleges, vagy mást s akkor kárhozatos“. E gondolkozásnak tulajdonítható, hogy a nem keresztény népek nem haladtak, hanem mozdulatlanok maradtak.

Nem így a kereszténység! Jézus meghagyása: „Keressétek az igazságot és az igazság szabadokká tesz titeket“ és Pál apostol szava: „Mindeneket megvizsgáljatok és ami jó, azt megtartsátok“ és ama másik szava: „A lélek mindeneket vizsgál — még az Istennek mélységeit is“ — felköltötték az emberben a tudásvágyat, azt a belső ösztönt és hajlamot, amely egyszer életre keltve, többé nem engedte magát elnyomni és megfékezni; azt az ismeretszomjat, amely többé nem tér nyugalomra, hanem vizsgál, kutat, fürkészköd, amíg kielégítést talál. Ez a tudásvágy és ismeretszomj behatolt aztán a magasságba és mélységbe, a tér és idő távolságába, az élő és élettelen lények belsejébe s így vizsgálódása tárgyává tette az egész mindenséget. Behatolt a végtelen égűrbe, megfigyelte az ott száguldó napot és a csillagokat; és az égi testek óceánjában fölfedezte a harmonikus összhangot, rendet, amely bámulatba ejt. Behatolt a föld mélyébe és ott is talált erőket, amelyek határozott törvények szerint működnek. Felkutatta az azelőtt hozzáférhetetlen földrészeket és ott is ugyanazon törvények nyomaira akadt. Behatolt a régmúlt időkbe; tanulmányozta a rég letűnt népek életét, viszontagságait s mindenütt erkölcsi törvényeket fedezett föl, amelyek a népek életében érvényesültek, amelyeket senki büntetlenül át nem hághat, amelyeknek legkisebb megsértését keserű büntetés követte mindig. Elleste az élettelen dolgok természetét, az élőlények mivoltát; az emberek szellemi életét, a nagy gondolkozók és elmék szellemi megnyilatkozásait . . . s mindenütt, ahova tekintett és figyelt: egy örökkévaló, gondolkozó szellemnek nyomaira talált, aki törvényei által beszél hozzánk; mindenütt egy bölcs akaratot látott, mely a világ rendjében kinyilatkoztatja magát; az egész mindenségből egy örök bölcseséget, örök szeretetet látott kisugározni és fényleni, amely mindent, amit reánk bocsát, eszközzé változtat, amellyel minket megtérésre, türelemre, önismeretre és tökélete-

sedésre serkent. Ez a tudásvágy és ismeretszomj leplezte le előttünk a természet titkait; fejtette meg a világ talányait; ismerette meg velünk a tünemények okait; annak köszönjük azt, hogy most oly világban élünk, ahol többé nem ijesztenek kísértetek, nem gyötörnek rémek, ahol biztosnak érezzük magunkat a világ rendjének és törvényeinek oltalmában. E tudásvágy és ismeretszomj hozta létre a tudományokat, (melyeket a csillagászat, természettudományok, történelem, földrajz, bölcsészet, számtan, nyelvészet stb. neve alatt ismerünk), melyek nélkül a mai ember már nem élhet. Azért taníttatja ezeket népiskoláiban, középiskoláiban, egyetemeken; ezért létesít közművelődési egyesületeket és könyvtárakat; folyóiratokat, ujságokat ad ki, hogy a tudomány kincseihez mindenki hozzáférhessen s ma már nincs gyermek, aki az iskoláztatás jótéteményéből ki volna zárva. Ime a kereszténység hatása a tudomány terén! Hol van a nem keresztény népek között csak egy is, amely a kereszténységnek itt nyomába léphetne? A ha találkozik is itt-ott a távol keleten egy-egy, mint a japán, mely az újabb időben előrehaladt és tetteivel a művelt világ figyelmét magára vonta, ezt az előhaladást azon fiainak köszönheti, akik keresztény országokban és keresztény iskolákban tanultak.

*

Lássuk még *a kereszténység hatását a társadalmi élet terén*. Vannak a nem keresztény népek között is egyesek, akik a társadalmi állapotok megjavításán fáradoznak. E népek között első helyen állanak Buddha vallásának követői. E vallás alapítója eltörölte a társadalmi előjogokat, tanította az emberek egyenlőségét, hirdette a felebaráti szeretetet, megparancsolta a nyomor enyhítését. Főtörvénye ez: „Ne bánts senkit!” S ezt a parancsolatot: „ne ölj”, kiterjesztette az állatokra is. És a buddhisták az állatok iránti részvétből állítanak állatmenhelyeket, féreg ázilumokat. De a szenvedő embernek, aki gyötrelmei miatt panaszkodik, csak ezt mondják: Tűrj, szenvedj, ne kívánj, ne akarj semmit; majd ha meghaltál és kötelességedet megtetted, bejutsz a Nirvánába, ahol megszűnnek minden fájdalmaid. De ez a buddhista elv: „Ne bánts senkit!” tűrj, szenvedj, ne kívánj semmit — a társadalmat még nem javítja meg. És ezt látjuk a többi nem keresztény népeknél is. Ott látjuk az egyik oldalon a kevés számú hatalmasokat, akiké minden birtok,

minden jog, minden szabadság; a másik oldalon ott látjuk a nagyszámu jogtalanokat, akik a hatalmasokéi s alig mennek emberszámba.

Mily egészen más a keresztény társadalom képe! Jézus minden emberben, még a legszegényebben is, az Isten gyermekét látta s minden emberben tisztelte és nagyrabecsülte a halhatatlan lelket, amely Isten lelkének egy szikrája. Azért viseltetett igaz részvéttel minden ember iránt, a szegény, a beteg, a nyomorult iránt s ahol csak tehette, jobb napokat készített nekik. Leginkább sajnálta azokat, kikkel a társadalom mint söpredékekkel bánt, a publikánusokat és bűnösöket, a védteleneket és kitzasztottakat s azokon könyörült. Védőleg terjesztette ki kezeit a gyermekek fölött s ezt mondá: A legkisebb, a leggyengébb emberben is van egy isteni titok, egy halhatatlan lélek, tiszteljétek ezt minden egyes gyermekben, mert amit ezzel cselekesztek, azt a világ kormányzójával cselekszitek. S midőn tanítványai tőle azt kérdezték: miként bizonyíthatják be legjobban, hogy az ő tanítványai, ezt felelte: „Menjetek el s keressétek fel a foglyokat, ruházzátok a mezíteleneket, tápláljátok az éhezőket, gyógyítsátok a betegeket; amit ezekkel cselekesztek, énvelem cselekszitek“.

Ez az önzetlen szeretet és könyörület hozta létre a keresztény társadalmat. Ez a szeretet nem tűrte, hogy az ember barommá, árucikké alacsonyíttassék le s eltörölte a rabszolgaságot; ez nem tűrte, hogy a római cirkuszokban a nép gyönyörködtetésére az emberek, mint gladiátorok egymást a halálig marcangolják s eltörölte a kegyetlen játékokat; ez tiltakozott az indiánusoknak vérebekkel való üldözése és kiirtása ellen s megszüntette e vadságot s proklamálta az ember örök, elidegeníthetetlen jogait s azt az igazságot, hogy a vad ember is ember s emberi bánásmódban részesítendő. Ez a szeretet nem tűrte, hogy a nyomor, inség zúgaiban évente százan, ezren örízetlenül elzülljenek s elment közéjük, hogy megmentse őket; ez a szeretet nem tűrte, hogy a szenvedők, betegek, ragályosok, akiknek tartózkodási helyeit távolról elkerülték az emberek, magukra hagyva elpusztuljanak, elvesszenek, hanem felkereste őket, hogy sorsukat enyhítse; ez a szeretet nem engedte meg, hogy a gonosztevők egyszeruen eltéssenek láb alól, hanem behatolt a börtönök celláiba s ott megjavítani igyekezett őket; ez a szeretet nem engedte, hogy apátlan, anyátlan árvák

az utcák szemetjében elkallódjanak, hanem felszedte őket a piszokból s megmentette a társadalom számára. A keresztény társadalomban ma már senki sem jogtalan, mindenki egyenlő a törvény előtt, mindenki érvényesítheti magát s a szegény ember fia műveltségével, tudományával és eszével oda küzdheti fel magát ma, ahova ezelőtt csak az úgynevezett főnemeselek szülöttei emelkedhettek. A társadalom védi az ember teste és élete biztonságát, oltalmazza becsületét és igazságát, gondoskodik szükségletei kielégítéséről, könnyíti a munka terhét, enyhíti szenvedéseit. Az emberszeretet intézetei: a lelencházak és gyermekmenhelyek, az árvaházak és népkonyhák, a vakok és némák intézetei, a kórházak és javító intézetek, a napközi otthonok és melegedők, mind a keresztény szeretet alkotásai. A keresztény társadalomban többé nem azt nevezzük nagynak, akinek nyomdokán könny- és vérpatakok folynak, hanem azt, akinek életéből az emberiségre minél több áldás árad; aki gátat vet a nyomornak, aki gyógyítja a társadalom sebeit, emeli a népjólétet. Ime, a kereszténység hatása a társadalmi élet terén.

*

Igaz, hogy még a keresztény társadalom sem tökéletes; igaz, hogy még abban is van sok hiány, fogyatkozás és gyarlóság s a kereszténység a föld népességének még csak egynegyed részét alkotja és hogy még mindig nem jött el az egész világot átölelő Istenországa. De ez a körülmény ne csüggeszzen el minket. Az emberiség egy nagy óriás, amely tovább él s éppen azért lassabban fejlődik, mint az egyes ember. Ami az egyes ember életében egy év, amit az egyes ember egy év alatt elvégez, ahhoz az emberiségnek száz év sem elég, sokszor ezer év is kevés. Az emberiségben föl kell ébrednie a Krisztus szellemének, hogy az ő tökéletes képmása legyen. Ehhez idő kell, sok idő. Adjatok csak az emberiségnek öt vagy tizezer esztendőt a fejlődéshez és éréshez s azután meglátjátok, hogy mily dicsőséges aratás fog bekövetkezni. Mai elmékedésünk erősítsen minket abban a hitben, hogy a kereszténység folytonosan halad magas célja: az Istenországának megvalósítása felé. Amen.

„Ime, látok megnyilatkozott egeket.“

Csel. 7. rész, 56. vers.

Az első keresztény vértanu, István ajkáról hangzottak e szavak, melyeket alapigéül választottam. E szavakban a szenvedésben erőt nyert lélek lángolt föl, hogy lángjával fényt gyújtson és világítson az ingadozó lelkek előtt. Megrázó történet: „Megrohanták és magukkal vivék Istvánt a tanács elé. Állítanak hamis tanukat, kik szólának: Ez az ember nem szűnt meg káromló beszédekét szólni e szent hely és a törvények ellen. És mikor vádoltatik, a tanácsban ülők mindnyájan olyanok látták az ő orcáját, mint egy angyalét.“ Még védelemre sem nyitotta ajkait, de az igazságtudat már is sugárzott arcáról. Boldog volt, hogy hitéért, meggyőződéséért próbára hivatott. Kezdi védelmét. A múlt történelmét hívja tanúul. Föllelkesül. Lelkével egy szentebb magaslatra száll, honnan nem látja a tolongó sokaságot és a sokaság vészjósló arcát, mely életét kívánja. Nem érzi a kövek zugó záporának testét elborító, halálhozó súlyos terhét. Szent elragadtatással a mennyre függeszti szemeit, látja Isten dicsőségét, megjelenik szemei előtt Jézus s szól az agyongyötört, összezúzott testből az erős lélek megnyilatkozása: „Imé, látom az egeket megnyilatkozni.“ És ily szent elragadtatásban kileheli lelkét boldogan.

E megrendítő történetnél jelen van a legnagyobb üldöző ki most még kárörvendve tekint a kövek alatt vonagló vértanura, de nemsokára és „nagy hirtelenséggel fény sugározza körül őt is a mennyből“ és az üldözőből üldözött, Saulból Pál lesz.

E történetben szemléljük az igazság diadalát. Ime a lélek hevülete, megnyilatkozása, mely megvilágítja önéletével az egyesnek és összesnek útait, kijelöli a célt, mely felé törnünk

kell. Ime a lélek, mely példát ad a halál bátorságos, félelem nélkül való elviselésére, hogy ezt látva, hívek legyünk halálig a megismert igazsághoz. Kiváltságos, dicsőséges érzülete ez az embernek, mert ezzel felülemelkedik a földi látott dolgokon és láthatja, szólhatja még a nem látottakat, az eseményeket, az égieket is. Nem a mindennapi, közönséges, egyszerű élet hozza létre e fölmagasztosult állapotot. Az acélnak, hogy szikrát adjon, erős ütésre van szüksége. Az élet erős ütései az acél lelkekre, a mindennap meg-megújuló megpróbáltatásai hozzák létre a lélek szikráját, melyből fényes, hatalmas, lobogó láng lesz és fénye látásokra ragad, magával emel a lelki élet soha nem hallott, nem látott tájai felé, „hol tisztább a patak, zengőbbek a dalok.“ Óh, e látások, látományok valóban nem földből valók, hanem égiek, Istentől jönnek és ihletik az igazság prófétáinak, vértanuinak lelkét, hogy szólják, cselekedjék az Úr akaratát és jelöljék életükkel az emberi haladás útjait.

Tűzzel érintett ajku, égi ihletésü, választott prófétája Istennek nagy vallásalapítónk is. Ajkán zengett az Úr igéje alkalmas és alkalmatlan időben, vészben és viharban, örömben és békében egyaránt. Megnyilatkozott előtte is az ég s úgy nyerte a bátorságot, a bátorságnak lelkét, hogy próféta ajakkal hirdethette: „Az Isten egy és megoszthatatlan.“ „Egy az Isten a végtelen természet felett. Egy Isten alkotó a mennyet és földet. Egy Isten kormányozza a világegyetemet s tartja fenn végtelen hatalmával.“ Lelkének szikrájával gyújt. Szívének mélyéről hoz elő kincseket, soha el nem muló, meg nem avuló drága kincseket. Megnyilatkozott lelkéből hozza Isten szavát, mellyel emel fölebb-fölebb, hogy mi is tekintsünk be a megnyilatkozott egekbe. Megjelenik előttünk a tordai országgyűlés képe, mintha látnók átszellemült, angyali arcát, mely az igazság fényétől sugárzik, mintha hallanók megnyilt ajkának zengő szavait, melyeket évszázadok is visszhangoznak: „a hit Isten ajándéka s azt emberek meg nem kötözhetik.“ „Mindenki azt a vallást tartsa, amelyet inkább akar.“ Az a nap az emberi lélek isteni erejének ünnepnapja, pünkösti szentlélek nyilvánulásának hatalma, zúgó szélnek zendülése, mely képes volt lángragyujtani, magával emelni és megalkotni, megalkottatni a vallásszabadság első törvényét e világon. Diadalmak napja. Eszmények megvalósulása. Léleknek kitöltése. Égnek megnyílása e nap. Utja már nem vissz fölebb. Próféta sorsa készen. Judás elárulja, Péter megtagadja,

tanítványai megrémülve szétszaladnak s a fejedelem itél. És az ég felé törő lélek kénytelen Déva vára penészes börtön falai között leereszteni lelkének repülni vágyó szárnyait. Látja súlyos köveit az itélőknek, érzi vérző lelkével az üldözők gunyját, szenved, de el nem csügged, a test beteg, erőtlen, roskadozik; de a lélek erős, lát megnyilatkozott eget és írja a börtön nedves falára az emlékezet szavait, az ihletett látomást: „a pápák kardja, a kereszt, a halál képe semmi sem fogja az igazságot utjában feltartóztatni. Azt irtam, mit éreztem s amit érzek, bizó lélekkel, igazán hirdettem. Meg vagyok győződve, hogy az én vesztém után a hamis igehirdetők tanai össze fognak omlani.“

Ki hirdette Isten ajándékát, szólotta tisztult hitét, ki nagy hatással volt az egyén fejlődésére, a szabadgondolat művelésére, ki az évszázadok legszebb, legmagasztosabb törvényének, a vallásszabadság kimondásának bátor kezdeményezője, kiharcolója volt, az az életnek súlyos keresztjét viselte Déva vára börtönében, hol martirhalált szenvedett. Nyugvó porait emlék nem jelöli. Sirját nem tudjuk. A sirdombot az idő elegyengette. Fű nő virágokkal tarkázva az úton, mely sirjához vezetne, de tanítványai, követői vannak, élnek ma is. S ők föllelik a sirt szívükben s halála évfordulóján összejönnek: „a magasságbelinek e kézzel csinált templomában“, hogy életrekeltsék az ő emlékét. „Ne villámból, ne napsugarakból mécsest, csak borongó fényét az emlékezésnek“ gyűjtsuk föl keblünkben, hogy ez emlékezés nyissa meg nekünk is az eget, a szívnek, a léleknek, a gondolatnak eget és sugározzék onnan felénk a hitnek ereje és a szeretetnek hatalma.

Korunk forrong. Az eszmék üzik, hajtják egymást. „Az új bor forr, új tömlő szükséges“. A tulfeszített anyagi élet, a mindennapnak kenyere megőrölte az embert. A szórakozások, az élvezetek hajhászata kiölte az emberből az eszményiek utáni vágyat. Műveltsége, tudománya magasan áll és még sem vallhatja boldognak magát. A nagy világégés sok külső és belső kincsünktől fosztott meg. Megtámadott hitünkben is. A roncsok még mind körülöttünk hevernek. Közöttük hánykolódik a csalódott ember. Érzi, hogy hiányzik valami életéből, ami megadná fáradalmainak, küzdelmeinek színét, illatát. Olyan, mint a gyökérnélküli, leszakított virág, még él, de már hervad, hullatja szirmait, leveleit. A mai „ember homlokán sokszor nem látjuk a valódi lelki nemesség bélyegét, a názáreti emberfia

jóságos, istenfélő lelkét s a kerek világot meggyőző, lángoló hitét." Új Dávid Ferenc kellene, hogy fölrázzon közönyünkből, szívhidegségünkből, hitetlenségünkől s fülünkbe dörögje: „a hit Isten ajándéka,“ „a nem látott, de reménylett dolgoknak valósága.“ E hit, az Istenben vetett hit hiányzik belőled, óh ember. A megszentelődés, a lelki jó, amely táplálja keblünk összes nemes érzéseit. A léleknek ezt az éltető elemét, erejét kell hogy megújítsa a mai ember, hogy úgy fölemelkedhessen a mély vallásosság és a tiszta erkölcs magaslatára. Mert csak ez képes összekötni az örök, jó, szép és igaz kútfejével, az Istennel. Hitelődeink mindeneket átölelő erejére van szükségünk, hogy felismerhessük az életnek igazságait, tényeit, fájdalmát, reményét, vágyait, akaratát, hogy e megismerés adjon új bizalmat, közöljön látomásokat, mert csak így és akkor találjuk föl azt az egységes életet, mely a lelket megnyugtatja, felvilágosítja, lelkesíti az egyéni és társadalmi élet minden irányában.

Ujuljon meg tehát a hitnek, „a vallásos meggyőződésnek és valódi életerős áhítatnak az az ereje, mely úgy tör elő a kebelből, mint a forrás a sziklából.“ S a hitnek ez előirt lángoló buzgalma nyissa meg az új eget és új földet számunkra. És te meggyötört embertársam, „szólítsd Istent bizalmas áhítattal, ő lélek s hallja a te lelkedet, mert közelebb van hozzád két kezedenél, közelebb, mint önleheleted.“ Ő hallja, látja a te lelkednek megnyilatkozását s elküldi számodra a szeretetnek hatalmát.

Amire nagy szükségünk van, „mert meglankadott a szeretet az emberek fiai közt.“ És mi hiába akarnók elhinni, hogy ez nincsen így, mert az élet a szeretet meglankadásáról tesz bizonyosságot. Testvériség, Isten és emberszeretet oly magaslatai az emberi életnek, hová nagy küzdelem és nagyon sok áldozat árán juthat el. Kutatunk, futunk, vágyódunk a társadalmi rend új eszményei, új alakulatai után, ahelyett, hogy megbecsülnők a régi alapot, mely egyszer vettetett Jézus Isten- és emberszeretetében. Pedig a jelen és jövő társadalmának is alapvető igazsága nem a kiváltság, nem a hatalom, erő, egyenlő vagyon, hanem a kölcsönös szolgálat, a megértés, ez pedig a szeretet. Jelenünk hasonló Jézus korához. Farizeusok ma is járnak közöttünk. Álpróféták hirdetik, hogy a vallás ideje lejárt, a szeretet és intézményei, a család és más közületei elavultak. Ma is kérdésekkel ostromolnak a legfőbb életelv, parancs fe-

lól, de nekünk nem szabad egy pillanatra sem felednünk Jézus mondását: „minden parancsolatok között ez az első. Halljad Izrael a mi Urunk, Istenünk egy Úr. Szeresd azért a te Uradat Istenedet teljes szívedből, teljes lelkedből, teljes elmédből, minden erődből. Ez az első parancsolat. És a második is hasonló ehhez. Szeresd a te felebarátodat, mint te magadat. Nincsen más ezeknél nagyobb parancsolat.“ És úgy van! Hiába hunyjuk be szemeinket, a nap mégis süt, virágot fakaszt, kalászt, gyümölcsöt érlel, hiába dugjuk be fülünket, a szél zúg és fuvása letördeli a fának száraz ágait. Hiába nem akarják sokan észrevenni, elismerni a szeretet építő munkáját, mert az mégis megvan, alkot, erősít, biztat, bátorít és vigasztal. Annak hatalma van s az megnyítja az eget mindenütt ott: „hol az embernek lelke megnyílik az igazság megismerésére, ahol a szívek fellángolnak minden jóért, ahol az ember naponként feláldozza magát az üdvért, ahol harcolnak és szenvednek a jogért és igazságért a társadalomban, ahol hisznek az Isten országának eljövételében és ahol a hitben legyőzik a világot.“

Mexikóban régen a legnagyobb ünnepek alkalmával embert áldoztak föl, kit élve papok fogtak le, míg egy másik főpap éles, obsiclian szent késsel kivágta a szívét az áldozatnak és föláldozta az élet melegétől még gőzölgő szívet az isteneknek. Ők másnak a szívével kedveskedtek. A mi vallásunk, a mi Istenünk a mi élő szívünket kéri. Az élet küzdelmétől tán elfáradt, de a szenvedések tüzeitől égő, a megpróbáltatás fájdalmától izzadó, a fájdalomtól megedzett és a szeretettől érző, lángoló szívünket. Ezt hozzuk, ezt adjuk áldozatul. Akkor látunk mi is megnyilatkozott eget emlékezésünkben, hitünkben és szeretetünkben. Ámen.

Magyarsáros.

Székely Tihamér.

Igy szól a búzaszem.

Zsolt. 67. 1. „A föld megadta gyümölcsét, megáld minket a mi Istenünk“.

Súlyos kalászkok sarló alá hajlottak, a kévék kalongyába sorakoztak. Úgy állanak szerte a határokon, szépen, sorban egymás mellett, mint a rajvonalba állított katonák: a jó Isten katonái. A jó Isten katonái, akik a barázda nyomán felvonultak s akiket az ember kévékbe osztott, kalongyákba sorakoztatott. S az ember, amint földjére hajolva, seregszemlét tart e kis hadsereg felett, elfelejtve verejtékhullást, égő napsütést, remegve figyelt veszedelmek aggodásait, boldogan sóhajt fel: „a föld megadta gyümölcsét, ime ismét megadta, megáld minket a mi Istenünk“.

Csodálatos őserő ez a föld, amelyen járunk, amellyel állandó érintkezésben vagyunk. Ápol és eltakar, magához láncol és el nem bocsát. Kitermel magából és mindennap újabb és újabb életet nyújt számunkra a kenyérben, a vízben s terített asztalának megszámlálhatatlan sokféleségében. Majd csendes ölében eltakar és az örökkévalóság álmaiba ringat.

Most kenyeret adott a munkásnak s a munkás az őszrehajló nyárutóban a letarolt földről szívből fakadó hálával köszönti Istennek e szent adományát, a kenyérnek magvait. E gyönyörű kies helyen,* e fenyőkoszoruzta hegyek lábánál, Isten csodás erejű vízzel, balzsamos levegővel megáldott helyén is az aratásért, amiért minden napon félve imádkoztunk, amit mindennapra kértünk, az újra megadott kenyérért, földi embernek e legnagyobb ajándékáért adózunk hálával, mert benne újra megáldott minket a mi Istenünk.

Közületek k. hallgatóim, kik meghajlott derékkal férkőztök

* E beszéd a homoródfürdői aratási hálaadásra volt írva. Elmondva ott 1929. aug. 18-án.

közel az aratás idején a suttogó búzakalászhoz, a hullámzó aranytenger csendes beszédét értette-e meg valaki? Közel hajtott fületekbe elmondott üzenetet hallottátok-e meg? Csak egy pillanatra is dobbant-e lelketekbe az Isten üzenete?

Én megértettem ez üzenetet. Hozzám így szólt a búzaszem:

Ember, aki futsz, fáradsz, éjet nappá teszel értem, tudod-e, hogy én a jó Istentől jövök? Jövök, mint az ő szeretetének záloga, mint az ő jóságának követe. Engem akartál, engem vártál, engem kértél s én eljöttem, mert elküldött a jó Isten, hogy megnyugvást, békességet, pihenést és életet hozzak a te számodra. Eljöttem megszámlálhatatlan milliomod magammal, hogy békesség derűjét öntsem szét lelkedon, házadon, faludon, völgyeknek lankáján, hegyeknek hátán, hogy hirdessem az én Uramnak, az engemet elküldő Istennek áldott jóakarátát. Tudod-e, hogy amikor előltem hajolsz meg, Őt köszöntöd, amikor nekem örvendezel, Ő neki áldozol, amikor magadhoz viszel, Őt öleled magadhoz, az Ő áldott jóságát. Velünk áld, általunk szeret a legjobban, mert mibennünk van az erőd, békességed és nyugalmad. Ölelj csak magadhoz, gyűjts csak házadba, használj csak fel, mert hozzád jöttem, érted küldött, neked adott az én Uram. Neked adott, hogy én emeljelek fel az Ő békességéhez, az Ő nyugalmaához.

Igy szólt én hozzám s szól mindnyájunkhoz a búzaszem, az életnek, a kenyérnek magva. Az Isten szeretetét és jóságát, békéjét és nyugalmat hirdeti nekünk küzdő, verejtékező embereknek.

Igaz, hogy a kenyér ma a mi számunkra egészen más jelent. Végnélküli küzdelmet, verejtékes, nehéz robotot, könny és vérhullatást, átkot és halált. Jelenti mindazt, ami fájdalmas az emberi életben. A kenyérnek útja sóhajokkal, könnyekkel, emberi tetemekkel és gyakori vérfolyamokkal van kirakva s amikor Istennek ezt az áldását az ember magához öleli, nem Istennek áldoz, hanem áldoz önmaga véres oltárán. De a baj nem a kenyérben van, hanem az emberben, aki nem érti meg a búzaszemből Istennek felé szálló üzenetét. Nem érti, nem akarja érteni, hogy csak őszinte, becsületes munkával lehet valóban életének békéje és nyugalma, lehet a vére, gondolata és az élete a kenyér, míg ha a ravaszság és erőszak céljává alacsonyítja, visszakövetel minden erőt, minden vért és minden életet, amelyet adott.

A kenyér sokszor pokollá tette a földet, mert nem úgy fogadtuk azt, mint az isteni gondviselő szeretet mindnyájunkhoz szóló boldog üzenetét, hanem mint kizárólag a mi létfenntartásunk eszközét, amely minket semmire sem kötelez, csak várja, hogy felhasználjuk.

Pedig a búzaszem tovább is szól:

Nézd, a szomszéd földön más ember más búzaszemeket gyűjt. Izzad és verejtékeznek. Nézd, a műhelyekben egy más ember érettem, érettünk dolgozik. Az irodákban meggörnyedve, a bányákban verejtékezve, az erdőkben, a mezőkben földet, fűvet, fát törve az emberek, mind minket várnak, érettünk dolgoznak és imádkoznak: Uram, a mi mindennapi kenyérünket... Az én Uram nemcsak tehozzád küldött, mert nemcsak téged szeret. A mi kis seregünk megszámlálhatatlan katonáját azért küldte, hogy minden gyermeke, minden te testvéred életébe bevonulva, kiűzzük a nyomoruságot és fájdalmat s kitűzzük az étellel való megelégedés és megbékülés zászlóját. Rajtunk keresztül nemcsak téged áld, de megáldja minden gyermekét. Azokhoz is küldött, akik erősek a küzdésre, hogy többre serkentsük, azokhoz is, akik gyengék, erőtlenek és támasznélküliek a harcra. A mi hiyátásunk az, hogy általatok, rajtatok keresztül behulljunk az emberek, a minden ember életébe, fényt, derűt és áldást osszunk mindenfelé, amerre ember jár. A jó Isten minket az ő végtelen szeretetéből szakított le és osztott szét ilyen apró, megszámlálhatatlan magra, hogy a ti lelketek szeretetébe szálljunk s Isten és emberszeretetre tanítsunk.

Igy szól a búzaszem.

És odaadja magát az embernek s az ember életében, a mi életünkben tovább él, mint vér és gondolat, mint az élet továbbfolytatásának lehetősége. De vajjon mi, emberek, amig élvezzük az isteni szeretet ez áldott valóságát, érezzük-e magunkban a hasonló szeretetre való elkötelezést? Megértjük-e a búzaszemnek, a mindennapi kenyérnek Istentől hozott, felénk szálló üzenetét?

Meg kell végre értsük a búzakalász próféciáját, hogy őt nem én érettem, vagy te éretted küldötte Isten, hanem az emberért. Minden emberért. Meg kell végre értsük, mert csak így, csak akkor fonódik össze a sok millió emberkéz egymás boldog megsegítésére, egymás feltétel nélkül való, önzetlen szeretetére. Meg kell értsük, hogy Isten a föld gyümölcsében, az el-

hullatott verejtek, a végig görnyedt nappalok munkájának gyümölcsében azért áldja meg az ő gyermekeit, hogy alkalmuk legyen azoknak is a lélek jóságában, a szív szeretetében való egymás megáldására. Kicsinynek és nagynak, szegénynek és gazdagnak, tudósnak és tudatlannak egyformán nagy elkötelezést jelent a mindennapi kenyér. Mert amikor annak áldását vesszük, az Isten szeretetének jegyével élünk s tudatosan vagy tudatlanul, a jó Isten akaratának megélésére kötelezzük magunkat.

A nemrégem learatott búzakalász Isten és emberszerető életre kötelez s ez áldásért való hálaadás nem merülhet ki az e helyen való megjelenésben. A hálaadás ünnepi hangulata egész életünkön érezhető kell, hogy legyen. Ez ünnep csak arra szolgálhat, hogy a hála jóillatu lángját felélessze lelkünkben, de az egész élet, a maga áhítatával és Isten félelmével, jóságos derűjével és embermegbecsülésével szükséges ahoz, hogy e láng mindvégig ott maradhasson az emberi lelkekben.

Az emberi tudás műszereket talál fel messze világrészek beszélgetésének felfogására. Minden tudásunk azonban csak féltudás, minden haladásunk átkos visszahatással járó lesz mindaddig, amíg a szívünkben is meg nem találjuk azt az antennát, amely az Isten szívének a búzaszemen is keresztül szálló üzenetét felfogja és belénk oltsa. A föld addig is minden évben újra megadhatja a maga gyümölcsét, de Isten legszentebb áldása csak akkor szállhat ránk. Ámen.

Homoródalmás.

Simén Domokos.

Egyházi beszéd.

Máté 9. 13.

Kétezer évvel ezelőtt, mikor — talán — nagyobb volt a tévelygő és bűnös emberek száma, mint ma; mikor nagyobb mélység tátongott ember és ember között, mint amilyen van például ember és az állat között, az előítéletek és balhiedelmek fénykorában egy ember kezdett tanítani az Istenről, a megtérésről és Istenországának e földön való megvalósításáról. Tanításaival, cselekedeteivel és egész életével arról tett bizonyosságot, hogy igaz ember s lám! mégis a bűnösökkel, a

vámszedőkkel egy asztalnál ül. Azokkal társalog, kiket a társadalom kiközösített magából, kiket a törvény betűszerinti betartói: a farizeusok megvetéssel pecsételtek meg. Meg is kérdik: „Mi dolog az, hogy a Mester, ki igaz embernek vallja magát, leül egy asztalhoz a bűnösökkel és a vámszedőkkel?” „Mert nem az igazakat hívogatni jöttem — hallszik Jézus meglepő felelete — hanem a bűnösöket a megtérésre”.

Jertek atyámfiain! vizsgáljuk meg e szavak jelentésének igazságát s nézzük meg: miért jött Jézus „nem az igazak hívogatására, hanem a bűnösöket a megtérésre?”...

I.

„Nem az igazakat hívogatni jöttem, hanem a bűnösöket a megtérésre”. A felületes vizsgáló előtt érthetetlennek tűnik fel eme kijelentés, melyben Jézus hivatását, fellépésének igazi okát és célját jelöli meg. Szinte hihetetlennek hangzik e felelet annak ajkáról, ki minden tetteivel, érzésével és gondolatával arról tett bizonyosságot, hogy igaz ember, hogy Isten törvényei szerint élt s az erény útját egy pillanatra sem hagyta el. Talán ez volt az oka annak is, hogy a törvény szó szerinti betartója: a farizeus kíváncsian tette fel a kérdést: „Milyenképpen lehet, hogy Mesteretek ezekkel egy asztalnál ül?” Milyen nagy lehetett a meglepetése, mikor Jézus az ő nyugodt, de tisztelet keltő magatartással szólt: „Nem az igazakat hívogatni jöttem, hanem a bűnösöket a megtérésre”. Ámde, ha a felületes vizsgálódó, vagy a kicsinyeskedő farizeus alaposabban megvizsgálná Jézus eme kijelentését, mélységes igazságot, csodálatraméltó célkitűzést találna és látna benne.

Mintha mondaná: „Nem az igazakat hívogatni jöttem, mert ezek az én tanításom és támogatásom nélkül is az élet minden körülményei között igazak lesznek és maradnak. Ha ezek összegyűjtésével tölteném el időmet, az a sok elesett, bűnében fetregő ember csak tovább tévelyegne minden irány és cél nélkül az élet útvesztő rengetegében s céloimat: Isten országának e földön való megvalósítását soha el nem érném.

„Nem az igazakat hívogatni jöttem...” Ha csak ezt tette volna, nem lett volna évezredekken keresztül az emberiség vigasztalója, útmutatója, igazi Mestere és Megváltója. Ha ezt tette volna: tanításai üres mondatok, elcsépelet szavak lennének, melyekről semmit sem tudna a jelen embere. A szeretet törvénye,

mely az ellenség szeretését előírja, a megbocsátás parancsa, mely eszméinek alapköve, a testvériség gondolata, mely lényege és kiinduló pontja tanításainak mind, mind hazugság, képmutatás, csalóka fény csupán.

„Nem az igazakat hívogatni jöttem . . .“ Ő orvosa, gyógyítója volt a szenvedőknek és az ma is. Nem az egészségeseket kell gyógyítani, mert azok anélkül is egészségesek, hanem a szenvedőket, betegeket. Ezt tette Jézus is. Igen! mert ő nem az igazak gyógyítására, hanem a bűnösök megjavítására jött.

Figyeljétek csak meg alaposan életetek egyes mozzanatait, tekintsetek csak egyes — talán lényegtelennek látszó — dolgok legmélyére, magatok is meggyőződhetek arról, hogy Jézus eme kijelentésében: „Nem az igazakat hívogatni jöttem“ semmi érthetetlen, semmi ellentétes nincsen. Sőt igazi meglátás, helyes célkitűzés rejlik e sokat jelentő szavak lényegében. Mert vajjon az erősnek van-e támogatásra szüksége, vagy a gyengének? Vajjon a bátort kell-e bátorítani vagy a félénket? Vajjon ki szorul vigasztalásra és enyhülésre a boldog-e vagy a szenvedő? És vajjon az igaz embernek kell-e feltárni az élet helyes megélésének, széppé, áldásossá tevésének nagy titkát, vagy a bűnösnek? Nem! Bizonyára nem! S Jézus is, ha helyesen akarta felfogni hivatását, nem az igazak, hanem a bűnösök hívogatását és megjavítását kellett élete főcéljául kitűznie. Ha nem ezt teszi, az a sok megtérésre szoruló, szabadulást váró az erkölcsiségre továbbra is csak elveszettnek maradt volna s ma nem lehetne kereszténységről beszélni, melynek alapköve a megbocsátás és a szeretet.

A. f.! Vegyetek példát Jézustól. Életetekkel, cselekedeteitekkel tegyetek bizonyosságot arról, hogy igaz tanítványai vagytok s mindenben követitek Őt, az élet örökéletű útmutatóját, a Mestert, ki „nem az igazak hívogatására jött“ . . .

II.

„ . . . hanem a bűnösöket a megtérésre“. Nagy és végtelen nehéz feladat. Meggyőzni egy embert, aki önmagára büszke, akinek minden öröme a hatalom, a pénz, a vagyon, aki csak a földi gyönyöröknek és élvezeteknek él, arról, hogy az az út, melyen halad, rossz. Nagy és végtelen nehéz feladat meggyőzni egy embert, kinek kenyere az irigység, párnája a harag, hajléka a gyűlölet, arról, hogy a szeretet, a megértés, a megbo-

csátás és a mások megbecsülése az emberi lélek legszebb, legnagyobb erénye. Nagy és végtelen nehéz feladat, de Jézus vállalkozott rá, mert Ő nem az igazakat hívogatni jött, hanem azért, hogy a bűnösöket az erkölcsi világ és Isten országa részére megtartsa.

Leereszkedett az élet legmélyére, hol örökös a sötétség s mint gondozatlan földben a gyom, úgy terem az erkölcstelenség és hitetlenség: a bűn. Lelkének végtelen szeretetével napfényt, elméjének bölcsességével helyes meglátást, cselekedeteivel útmutatást vitt azok közé, kik eddig csak hirből ismerték a szépet, a jót és a felemelőt. Felkereste a nyomorlanyákat és a remény, a bizalom melegségével türhetővé tette szármalmas életüket. Meglátogatta a testi és lelki betegeket, enyhülést és gyógyulást nyujtva számukra. Ott volt mindenütt, hol a bűnében fetregő, szenvedő embernek enyhülésre, megtérésre volt szüksége. Igen! mert Ő nem az igazak hívogatására, hanem a bűnösök megjavítására jött. Ezért választotta tanítványait is a bűnös, megvetett és egyszerű emberek közül.

Ő a bűnösök hívogatására jött. Hívó szava, megtérést célzó tanításai visszhangra, megértésre találtak. A parázna asszony, kit a farizeusi ítélet örökre kiközösített a „tisztességesek” társadalmából, alázatos lélekkel tette lábaihoz a megbánás és megtérni akarás drága kenetét. S Jézus végtelen szeretete magához emelte, testvérévé fogadta, bizonyosságot téve ezzel is az alapigénkben felolvasott kijelentése igazságáról: „Nem az igazakat hívogatni jöttem, hanem a bűnösöket a megtérésre”.

Saulok, assiszi Szent Ferencek és millió meg millió társuk, kik elhagyva bűnös életüket, a megtérés útjára léptek; új életük hajnalhasadását Jézusnak és az Ő eszméinek köszönhetik. Betartva ezen kijelentését: „Nem az igazak hívogatására jöttem, hanem a bűnösöket a megtérésre”, életével és eszméivel feltárta a megtérés lehetőségeinek formáit s felemelte őket a testvériség jegyében oda, hol megismerték életük igazi célját s megismerték Istennek akaratát.

Mikor bűneiteket megbánva, a javulás útjára léptek, Jézus eszméi által teszitek és így általatok is beigazolódik Jézus eme szavainak igazsága: „Nem az igazakat hívogatni jöttem, hanem a bűnösöket a megtérésre”.

Kétezer eszlendőnek messzeségéből, mint szent biztalás, mint egy jóságos simogatás hallszik felénk Jézusnak eme kijelentése: Nem az igazakat hivogatni jöttem“. Kétezer esztendő leforgása alatt millió meg millió ember tett bizonytságot e szavak igazsága mellett: „A bűnösök hivogatására jöttem“.

Sirassátok, bánjátok meg ti is minden bűnötöket, minden vétkeket. Így tegyetek bizonytságot Jézus tanításainak igazságáról. Ámen.

Török Mihály,

papnöv.